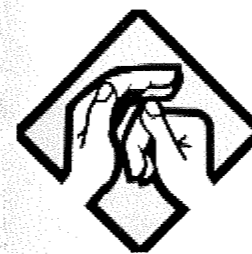

881437 PRESS M
Suomen Kuurosokeat ry
Raii Karisaari
PL 40
00030 IIRIS

10 • 2005

TUNTOSARVI

Suomen Kuurosokeat ry

Lokakuu

Syksyllä

Keltaisenpunainen metsä... kuin taulu!
Väriä pursuavaa
hetken hehkuvaa elämää!
Lehdet, jotka putoaa,
ne ovat kuin ihmisen elämä,
joka siinä katoaa maahan,
mistä on tullutkin.

Syksy... !
Olet vuodenajan lopun
värikäs ilotulitus!
Jossa putoavat lehdet ovat ilotulituksen säihkyviä kipinöitä!

Hilkka Nieminen

TUNTOSARVI 31.vuosikerta, ISSN 0358-2280, **Julkaisija:** Suomen Kuurosokeat ry
Toimitus: Päätoimittaja, tiedottaja Tuija Lehtonen, puh. (09) 54953521, matkap. 040 7532026, tekstip. (09) 54953526, faksi (09) 54953517, s-posti: tiedotus@kuurosokeat.fi
Toimitusneuvosto: Riitta Ruissalo (pj), Tuula Hartikainen, Unto Honkanen, Eija Metsämäki, Anu Mikkola, Raii Karisaari (siht), Tuija Lehtonen (päätoimittaja).
Hinta: Vuosikerta 25 euroa. Suomen Kuurosokeat ry:n jäsenille ja asiakkaille ilmainen. 12 numeroa vuodessa isokirjoituksella, pisteillä, äänitteenä, videona, ja/tai sähköisenä versiona. Ruotsinkielinen Känselpröter ilmestyy 6 kertaa vuodessa isokirjoituksella.
Tilaukset ja osoitteenmuutokset: Suomen Kuurosokeat ry, PL 40, 00030 IIRIS, puh. (09) 5495 350, tekstip. (09) 5495 3526, faksi (09) 5495 3517, s-posti: kuurosokeat@kuurosokeat.fi, <http://www.kuurosokeat.fi>. Toimiston aukioloaika: ma-pe klo 8.00-15.45.
Painopaikka: Cityoffset, Tampere

Asiaa henkilökohtaisesta avustajasta

◆◆◆
Tukihenkilöitä ja vertaistukea

◆◆◆
Kuurojen Liiton juhlaa

Sisältö

Pääkirjoitus: Vaikuttamalla parempi tulevaisuus: K. Leinonen.....3

Henkilökohtainen avustaja - tärkeä henkilö, työnantajalla suuri vastuu. Miten, miksi henkilökohtainen avustaja? Henkilökohtaisten avustajien työnantajat järjestäytyvät:
T. Lehtonen.....4

Tukihenkilö toimii kuurosokean apuna: T. Lehtonen.....7

Konferenssista sai myös vertaistukea: S. Kivioja.....9

Irman palsta: Syksyn helppo herkkipizza: I. Myyrä.....10

100-vuotias Kuurojen Liitto korostaa ihmisoikeuksia.....11

Syysmuistelma: Nimim. Ojoisten torppari.....12

Runo: Syksyn lehdet: H. Nieminen..13

Puolukkametsässä: H. Nieminen.14

Runo: Syksyn tuulet: H. Nieminen..15

Kännyköiden lisäominaisuudet:
T. Lehtonen.....16

Runo: Syksyn yössä: H. Nieminen..17

Kalenterit kehittyivät maanviljelyksen tarpeisiin: T. Lehtonen.....18

Runo: Syksyllä: H. Nieminen.....20

Kannen kuvassa kaislikkoa syksyllä Töölönlahdella Helsingissä. Kuva: Kalle Kiviniemi (K.K.)
Kuvia ovat lehteen ottaneet myös: R.K. = Raili Karisaari ja T.L. = Tuija Lehtonen. Kaikki kuvituskuvat: T.L

Viisi kysymystä

1. Minkä metallin kemiallinen lyhenne on Au?
2. Kuinka monta sutta Suomessa arvioidaan olevan?
3. Minä maan kanssa Euroopan Unioni on juuri aloittanut jäsenyyseuvottelut?
4. Mihin aiheeseen liittyvästä tutkimuksesta myönnettiin tämän vuoden Nobelin lääketieteen palkinto?
5. Mikä ja kenen mullistava tieteellinen teoria julkistettiin vuonna 1905?

Vastaukset:

1. Kullan. Lyhenne tulee latinan sanasta Aurum/Aurora, joka oli aamuruskon jumalatar.
2. Arvio Suomen susikannasta on 185-200 yksilöä. EU:n komission mielestä Suomessa pitäisi olla vähintään tuhat sutta, että se ei enää olisi uhanalainen.
3. Turkin.
4. Palkinto myönnettiin mahakatarria, mahahaavaa ja pohjukaissuolen haavaumia aiheuttavan helikobakteerin löytäjille, australialaisille Barry Marshallille ja J. Robin Warrenille.
5. Albert Einsteinin suhteellisuusteoria.

Seuraava Tuntosarvi ilmestyy 17.11. aiheena syyskokous. Aineiston on oltava toimituksessa 4.11. mennessä.

Vaikuttamalla parempi tulevaisuus

Vaikuttaminen on sitä, että puhuja yrittää vaikuttaa kuuntelijoidensa mielipiteisiin, asenteisiin tai toimintatapoihin. Me vaikutamme toisiimme päivittäin ja meihin vaikutetaan.

- Yhdistyksen tavoiteohjelman perustana on yhdistyksen toiminta-ajatus: "Kuurosokeiden omaehtoinen, itsenäinen, hyvä elämä tasavertaisessa yhteiskunnassa." Yhdistyksen tarkoitus on poistaa kuurosokeille ja kuulonäkövammaisille sekä heidän perheilleen vammasta aiheutuvia haittoja sekä tiedottaa, palvella, kehittää ja edistää kuurosokeiden ja kuulonäkövammaisten tasa-arvoa yhdistyksessä ja koko yhteiskunnassa.

- Tavoiteohjelman mukaan täysipainoiseen elämään kuuluu mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin, päättää omista asioistaan ja tulla kuulluksi.

Kuurosokeiden oikeuksien valvonta on tärkein tehtävämme. Vaikuttamiseen tulee tietysti enemmän voimaa ja painoarvoa, jos toimimme ja vaikutamme yhdessä.

Vaikutamme yhteiskunnan päättäjiin niin, että oikeudet vammaispalvelui-

hin säilyvät ja niitä parannetaan. Tulkkipalvelujen tuntirajoitukset täytyy poistaa ja kuntakohtaiset palvelut ja hakumenettelyt saada yhdenmukaisiksi. Vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua täytyy parantaa kuurosokeiden liikkumista rohkaisevaksi.

Minulla oli viime viikolla tilaisuus keskustella peruspalveluministeri **Liisa Hyssälän** kanssa. Kerroin kuurosokeudesta hänelle, jolloin hän pyysi sihteeriään kirjamaan asiat paperille. Jokainen meistä voi vaikuttaa asioihin erilaisissa tilanteissa. Voimme vaikuttaa myös yhdistyksen toimintaan ja muihin kuurosokeisiin.

Helen Keller maailmankonferenssissa keskusteltiin vammaisten ihmisoikeuksista. Kuurosokeiden oikeuksien julistus tulee olemaan kuurosokeille tärkeä ja merkityksellinen. Kuurosokeiden maailmanliitto vaikuttaa siihen, että jokaisella kuurosokealla maailmassa on samat ihmisoikeudet.

Miellyttävää laatu-elämää. Syyskokouksessa tavataan!
Kai Leinonen
toiminnanjohtaja ■

Henkilökohtainen avustaja

- tärkeä henkilö, työnantajalla suuri vastuu

Tuija Lehtonen

Lahtelainen **Riitta Åker** on sokea ja huonokuuloinen. Kuulonäkövammaksi lisäksi liikkumista vaikeuttaa lyhytkasvuisuus, pituus on tyssännyt 130:een senttimetriin.

Tämän vuoden alussa Riitta joutui suureen lonkkaleikkaukseen, jonka seurauksena liikkuminen kävi mahdollottomaksi. Lahden kaupunki myönsi hänelle varat henkilökohtaisen avustajan palkkaamiseen reiluksi viideksi kuukaudeksi, heinäkuun loppuun saakka. Avustajan sai palkata aluksi viideksi, myöhemmin neljäksi tunniksi päivässä. Riitta sai avukseen **Sirpa Toiviaisen** ja yhteistyö sujui molempien mielestä erittäin hyvin. "Henkilökohtainen avustaja on ollut henkisesti ja fyysisesti erittäin tärkeä", Riitta sanoo.

Riitta tietenkin toivoi, että avustajan palkkaamista olisi jatkettu heinäkuun jälkeenkkin, mutta valitettavasti työsuhde joutui katkolle. Elokuussa Riitan toinenkin lonkkanivel leikattiin. Hän haki ensin itse vakituisesta henkilökohtaista avustajaa, mut-

Riitta Åker ja hänen ensimmäinen henkilökohtainen avustajansa Sirpa Toiviainen kuvattuna kevätkokouksen aikaan Lahdessa. Kuva: T.L.

ta hakemus hylättiin. Naapurin avustuksella tehty valitus hylättiin sekkin. Sairaalassa olleessaan Riitta sai apua uuden hakemuksen tekemiseen. Nyt avustaja myönnettiin kahdeksi kuukaudeksi.

Uusi avustaja oli ennestään tuttu henkilö, joka lupautui avustajaksi puhelinoiton jälkeen. Mutta tällä kertaa yhteistyö ei alkanutkaan sujua toivotulla tavalla. Riitta olisi halunnut vaihtaa avustajaa, mutta koska työsopimus oli jo tehty kahdeksi kuukaudeksi kerrallaan ilman mainintaa koeajasta, se ei ollutkaan niin yksinkertaista.

Vammaisella työnantajalla iso vastuu

Henkilökohtaisen avustajan kanssa on tärkeää, että yhteistyö pelaa ja että työnjako on selvä. "Työnantajan vastuu ja velvollisuudet eivät ole yksinkertaisia asioita. Kuurosokeat voivat pyytää aluesihteerien apua myös avustaja-asioissa", aluesihteerin **Kirsti Koponen** muistuttaa.

Suomen Kuurosokeat ry:n asiamies **Riina Paasikoski** kertoo, että erityisiä ongelmia henkilökohtaisen avustajan työsuhteessa on ollut irtisanomisoikeuden kanssa. Määräaikaista työsopimusta ei kumpikaan osapuoli saa irtisanoa. Siinä voi kuitenkin olla enintään 4 kk:n koeaika, jonka pituus voi olla korkeintaan puolet sopimuksen pituudesta. Koeajalla työsopimuksen voivat sekä työnantaja että työntekijä irtisanoa päättymään heti. Jos työsopimuksessa ei ole mainintaa koeajasta, koeaikaa ei ole.

Väärinkäsitykset ja liialliset odotukset avustajan tehtävistä ovat yksi suuri ongelma-alue. Henkilökohtainen avustaja ei tee mitä tahansa. "Työtehtävät tulee työsopimuksessa määritellä pääpiirteissään. Etenkin, jos avustaja ei tee joitain tiettyjä tehtäviä, kannattaa ne rajata pois jo työsopimuksessa. Näin pelisäännöt muodostuvat alusta lähtien selkeämmiksi", Riina Paasikoski painottaa. ■

Miten, miksi henkilökohtainen avustaja?

Jos vammainen tai vaikeasti sairas ihminen tarvitsee toistuvasti toisen henkilön apua, hänen on mahdollista saada itselleen henkilökohtainen avustaja. Henkilökohtaista avustajaa haetaan kotikunnalta, joka maksaa rahat henkilökohtaisen avustajan palkkaamiseen. Tämä tukimuoto perustuu vuonna 1988 voimaan tulleeseen vammaispalvelulakiin.

Myönteisen avustajapäätökseen saatuaan vammainen ihminen itse valitsee ja palkkaa avustajan ja toimii työnantajana. Henkilökohtaisella avustajalla lisätään ja ylläpidetään vammaisen ihmisen omatoimista suoriutumista sekä toiminta- ja osallistumismahdollisuuksia. Henkilökohtainen avustaja auttaa kotona ja kodin ulkopuolella kaikissa niissä toiminna, jotka vammainen ihminen tekisi itse jos pystyisi.

Avustajan työtehtävät riippuvat paljon työnantajasta ja tämän elämäntilanteesta. Tehtävät voidaan määritellä työsopimuksessa tarkemmin. Yleisimmin henkilökohtaisen avus-

tajan tehtäviin kuuluvat vammaisen työnantajan auttaminen päivittäisissä toiminnoissa. Henkilökohtaisen avustajan tehtävänä on suorittaa ne toimet, joihin työnantaja yksin ei pysty, mutta jotka hän ei-vammaisena suorittaisi itse.

Henkilökohtaisen avustajan työnantajana toimiminen merkitsee vastuun ottamista. Tärkeä osa työnantajan tehtäviä ovat työntekijän työssä jaksaminen ja viihtyminen. Asioiden sujuvuuden kannalta on parempi työskennellä työparina kuin johtajana ja alaisena.

Avustajan suhde työnantajaansa on yleensä läheinen ja intiimi. Työsuhteeseen kuuluu molemminpuolinen vaitiolovelvollisuus. Onnistunut työsuhde edellyttää molemminpuoleista kunnioitusta ja joustavuutta. Hyvää työilmapiiriä pidetään yllä avoimella keskustelulla.

Henkilökohtaista avustajajärjestelmää kehittämään on perustettu HAJ-projekti (2003-2006). Siinä ovat mukana Kynnys ry, Lihastautiliitto ry, Näkövammaisten Keskusliitto ry ja Suomen MS-liitto ry. Meneillään on projektin viimeinen toimintavuosi. HAJ-projektin sivuilta osoitteesta www.avustaja.fi löytyy myös työso-pimusmalleja.

Lähde: www.avustaja.fi ■

Henkilökohtaisten avustajien työnantajat järjestäytyvät

Uuden järjestön nimeksi tulee Heta - Henkilökohtaisten Avustajien Työnantajien Liitto.

Jos toimit henkilökohtaisen avustajan työnantajana tai haluaisit toimia sellaisena ja olet sitä mieltä, että...

- 1) henkilökohtainen avustaja on niin tärkeä asia, että jonkun on ajettava sen turvaamista ja kehittämistä,
- 2) jonkun pitää tomerasti puhua vaikeavammaisten oikeudesta henkilökohtaiseen avustajaan ja riittävien avustajatuntien puolesta ja
- 3) henkilökohtaisten työnantajien on syytä työntyä niihin kabinetteihin, joissa päätetään työelämän pelisäännöistä,

... niin kuulut ihan selvästi joukkoomme.

Tästä se alkaa, tervetuloa mukaan. Käy tutustumassa nettisivuihin www.heta-liitto.fi ■

Tukihenkilö toimii kuurosokean apuna

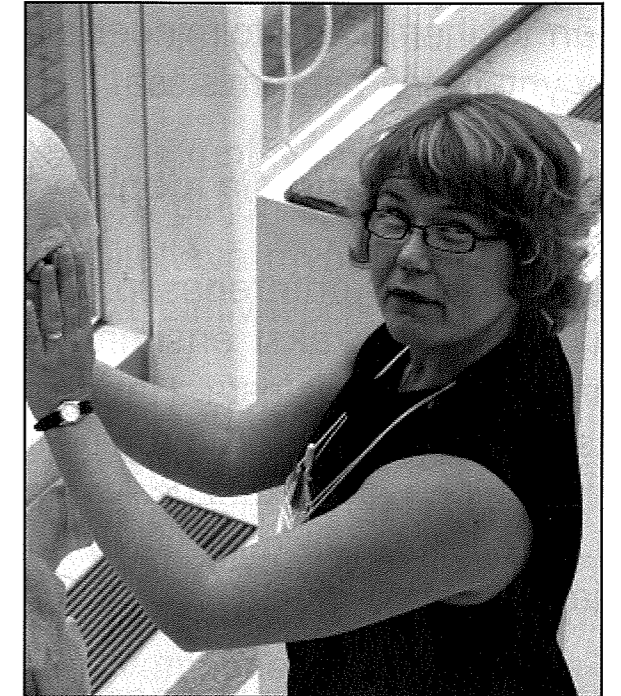
Tuija Lehtonen

Maija Lavin vapaaehtoinen taival kuurosokeiden tukihenkilönä alkoi yli 20 vuotta sitten, jolloin hän ilmoittautui Suomen Kuurosokeat ry:n järjestämälle tukihenkilökurssille. "**Kaija Salekari** oli siihen aikaan yhdistyksen toiminnanjohtaja", Maija Lavi muistelee. Viittomakieleen Maija Lavi oli perehtynyt jo ennen tukihenkilöksi ryhtymistään.

Ensimmäiset vuodet Maija avusti kuurosokeita lähinnä erilaisissa tilaisuuksissa. Viimeiset 10 vuotta Maija on tavannut säännöllisesti samaa kuurosokeaa henkilöä. Tapaamiset sovitellaan kummankin aikataulun mukaan.

"Aikaisemmin tukihenkilönä toimiminen oli paljolti opastamista. Viime aikoina, erityisesti **Riitan** ja **Russin** myötä tietoa on tullut lisää erityisesti liittyen kommunikaatioon: kuvailua ja kehomerkkejä", Maija kertoo.

Tukihenkilö voi auttaa perhettä toimimalla kuurosokean lapsen kaverina, jolloin vanhemmat pääsevät

Maija Lavi on toiminut kuurosokeiden tukihenkilönä kohta 20 vuotta. Hän oli myös vapaaehtoisena työntekijänä Helen Keller konferenssissa, jonka veistosnäyttelystä tämä kuva on. Kuva: R.K.

hetkeksi ulos hengähtämään tai voivat keskittyä kotona johonkin muuhun asiaan. Aikuista tai ikääntyvää kuurosokeaa autetaan tarpeen mukaan ulkoilussa, harrastuksissa tai vaikka lehden luvussa.

Suomen Kuurosokeat ry järjestää kerran vuodessa tukihenkilöille tapaamispäivän, jossa vaihdetaan ajatuksia ja kuulumisia. Maija kertoo, että se porukka joka aloitti tuki-

henkilönä yhtä aikaa hänen kanssaan 80-luvun puolella on jatkanut tukihenkilöinä. Sen jälkeen ei ikävä kyllä ole tullut montakaan uutta henkilöä mukaan. Toisaalta kaikki pitkään tukihenkilöinä toimineet eivät käy yhteisissä tapaamisissa.

Konferenssista uusia ideoita

Helen Keller konferenssiin Maija Lavi osallistui kaksi ensimmäistä päivää työnsä puolesta. Hän toimii vastaavana ohjaana Kuurojen Palvelusäätiön palvelukeskus Ainolasassa, jossa on asiakkaina sekä kuuroja että kuurosokeita.

Loppuajan Maija toimi monen muun tukihenkilön tapaan konferenssin vapaaehtoistyöntekijänä. "Autoin ja neuvoin avuntarvitsijoita esimerkiksi hotellissa aamupalalla, avustin työpajojen järjestelytehtävissä, päivystin narikassa ja myyntipöydillä", Maija kuvailee tehtäviään. Ne hetket, jolloin Maija Lavi ei ollut avustamassa hän keräsi näyttelyistä työpajoista ja kokouksista ajatuksia ja uusia ideoita sekä ammattiinsa että tukihenkilötoimintaan.

Kaikki Maijan saama palaute konferenssista oli myönteistä. Avuntarvitsijoita ja eksyneitä ei ollut paljon, koska kaikki oli organisoitu niin hyvin.

"Ilmapiiri oli sydämellinen ja kotoisa

kaiken kaikkiaan. Sekä kuurosokeat että kaikki avustajat viihtyivät. konferenssi oli myös erinomainen tilaisuus päivittää osaamistaan. Sääli, jos kaikki alan ammattilaiset eivät käyttäneet hyväksi tätä ainutlaatuista mahdollisuutta", Maija sanoo.

Miten tukihenkilö ja kuurosokea löytävät toisensa?

"Tukihenkilöitä voisi käyttää apuna vaikka syys- ja kevätkokouksissa, esimerkiksi opastamaan ruokailutilanteissa. Samalla kuurosokeat ja tukihenkilöt voisivat tulla keskenään tutuksi", Maija vinkkaa. Ongelmana on, että avuntarvitsija ja auttaja eivät kohta.

"Tärkeää olisi, että kuurosokeat itse ovat tietoisia tukihenkilöiden olemassa olosta ja mahdollisuudesta saada tukihenkilö avukseen", Maija Lavi muistuttaa.

Järjestösihteeri **Heikki Majava** muistuttaa, että kuurosokea voi kertoa tukihenkilön tarpeesta omalle aluesihteerilleen. "Tällä hetkellä emme voi välittää uusia tukihenkilöitä. Mutta kun tiedämme tarpeen, voimme yrittää rekrytoida uusia tukihenkilöitä kyseisellä alueella", Heikki sanoo. ■

Konferenssista sai myös vertaistukea

Sinikka Kivioja

Poikani Jouni Kivioja on syntymästään saakka sokea 35-vuotias mies. Hän on puhekyvytön, mutta kuulee hyvin ja ymmärtää kaiken ja ilmaisee itseään ääntelyillä, eleillä ja ilmeillä sekä muutamilla sanoilla. Hän on aina asunut kotona ja osallistunut kaikkiin perheen toimintoihin, myös ulkomaanmatkoihin ja suvun juhlatilaisuuksiin. Jouni on aina ollut arka ja pelokas ja tarvitsee huonon tasapainon takia paljon myös fyysistä tukea.

Koska Jouni asuu kotona eikä käy toimintakeskuksessaan, hän tarvitsee ns. vertaistukea: tietoa siitä, että maailmassa on muitakin samantapaisten ongelmien kanssa eläviä ihmisiä, jotka uskaltavat tehdä kaikenlaisia asioita itse.

Tietoa tarvitaan

Tukeaksemme ja opettaaksemme poikaamme tarvitsemme uusinta tietoa jatkuvasti kehittyvistä kommunikaatiomenetelmistä sekä kuulonäköpuhevammaisuudesta. Syntymästään saakka vaikeasti näkö-,

puhe- ja liikuntavammainen ihminen tarvitsee paljon apua ja tämä tieto on välitettävä myös niille henkilöille, jotka toimivat poikamme kanssa.

Vaikeasti vammainen poikamme tarvitsee myös muilta kuulonäkövammaisilta henkilöiltä tukea, ymmärtämystä ja hyväksyntää sekä tunteen siitää, että saa kuulua johonkin joukkoon. Vammojen laaja-alaisuus on aina aiheuttanut ongelmia siinä suhteessa, että hän ei selkeästi kuulu mihinkään vammaisryhmään.

Uusia elämyksiä

Osallistuimme 8. Helen Keller -konferenssiin saadaksemme vertaistukea ja tietoa kommunikaatiomenetelmistä. Erityisen mielenkiintoista vanhempien kannalta oli vammaisen henkilön kehon hyväksikäyttö viestinnässä.

Jouni nautti hotellielämästä, joka toi hänen mieleensä etelänmatkat. Jounin mielestä kaikkein parasta oli vastaanotto Tampereen raatihuoneella, mutta myös matka Viikinsaa-

reen, sen luonto ja lavatanssit olivat mukavia. Koska olimme Tampereella kuusi päivää, meille jäi aikaa hankkia muitakin elämyksiä. Kävimme kaupungilla, lintupuistossa, rautatieasemalla, tuoksuretkeillä kaupapahallissa sekä Intian basaarissa, koska luemme parhaillaan Intiasta kertovaa kirjaa.

Kävimme myös Särkänniemessä, jossa hurjastelimme Hurrikaanin kyydissä ja kävimme delfinaariossa, jossa saimme tietoa delfiinien elämästä, akvaariossa kuuntelemassa ukkosmyrskyä ja planetaariossa, jossa kerrottiin alkuräjähdyksestä ja planeetoista.

Sunnuntai-iltana vierailimme Tuomiokirkossa, jossa nautimme italialaisen taiteilijan urkukonsertista.

Jouni oli matkastaan innostunut. Hän oli reipas ja rohkea ja kuunteli myös luentoja kiinnostuneena, mikä rohkaisee meitä vanhempia antamaan hänelle yhä enemmän erilaisia kokemuksia ja elämyksiä.

Olemme kiitollisia siitä, että perheemme sai osallistua Helen Keller -konferenssiin. ■

Irman palsta:

Syksyn helppo herkkupizza

Pizzataikina:

2 1/2 dl vehnä jauhoja
2 tl leivinjauhetta
1/4 tl suolaa
1/4 tl paprikaa
1-2 valkosipulinkynttä puserrettuna
2 rkl öljyä
1 dl kylmää vettä

Täyte:

2 isoa pihvitomaattia
1 rkl tuoretta tai 1 tl kuivattua basilikaa
riipaus valkopippuria
2 isoa sipulia
1-2 valkosipulinkynttä
1-2 tl pizzamaustetta
n. 2 dl juustoraastetta
n. 1 dl sinihomejuustoa muruina

Sekoita kulhossa kuivat aineet. Lisää valkosipuli, öljy ja vesi. Kaaviloi taikina leivinpaperin päällä pyöreäksi levyksi jauhoja apuna käyttäen ja vedä papereineen suoraan pellille. Pistele pohja haarukalla. Levitä pohjan päälle mehevät tomaattiviipaleet ja mausta ne basilikalla ja pippurilla. Viipaloi pintaan ohuelti sipulit. Levitä päälle pizzamauste. Ripottele päälle makusi mukaan juustoraasteita. Kypsennä 200-asteisen uunin keskiosassa noin 20 minuuttia.

Lähde: Yhteishyvä-lehti ■

100-vuotias Kuurojen Liitto korostaa ihmisoikeuksia

Finlandia-talolla Helsingissä järjestettiin Kuurojen maailmanliiton kansainvälinen konferenssi perjantaita lauantaihin, 30.9.-1.10. Eri alojen asiantuntijat pohtivat vammaisten ja viittomakielisten henkilöiden ihmisoikeuksien toteutumista. Erityisesti YK:ssa valmisteilla oleva vammaisten oikeuksia koskeva yleissopimus nousi esiin kaikissa puheenvuoroissa. Ulkoministeri **Erkki Tuomioja** oli yksi konferenssin puhujista.

Konferenssin päätteeksi lauantai-iltapäivänä järjestettiin viittomakielisten mielenosoitusmarssi. Eduskuntatalolle marssinut mielenosoituskulke keräsi noin 800 viittomakielistä. Marssilla viittomakieliset halusivat vedota eduskuntaan asemansa parantamisen ja kielellisten oikeuksien toteuttamisen puolesta. Asiaa koskeva vetoamus luovutettiin eduskunnan puhemiehelle **Paavo Lipposelle**. Illalla vietettiin kansanjuhlaa Helsingin messukeskuksessa.

Kuurojen Liiton 100-vuotisjuhlavuosi huipentui sunnuntaina 2.10. Aamu alkoi juhla jumalanpalveluksella Hel-

singin tuomiokirkossa. Sen jälkeen vietettiin valtakunnallista pääjuhlaa Helsingin messukeskuksessa. Liiton yhdistysväkeä ja yhteistyökumppaneita juhlaan oli saapunut yli 1400 henkeä. Väkeä oli tullut ympäri Suomea ja ympäri maailmaa.

Juhlavuoden suojelija, tasavallan presidentti **Tarja Halonen**, kunnioitti juhlaa läsnäolollaan. Hän saapui paikalle Finlandian soidessa ja juhlayleisön seistessä. Presidentti Haloselle luovutettiin juhlavuoden mitali ja tuore kirja Suomen viittomakielisten historiasta. Lisäksi hän vastaanotti valtakunnallisen vetoomuksen viittomakielisten ihmisoikeuksien toteutumisen puolesta.

Runsaasta ohjelmatarjonnasta vastasivat mm. Kuurojen mieskuoro, yhdysvaltalainen kuuro tanssiryhmä Wild Zappers ja suomalainen räppäri **Signmark**.

Kuurojen Liitto on Suomen vanhin vammaisjärjestö. Liittoon kuuluu jäseninä 50 kuurojen yhdistystä, joissa henkilöjäseniä on vajaat viisituhatta. ■

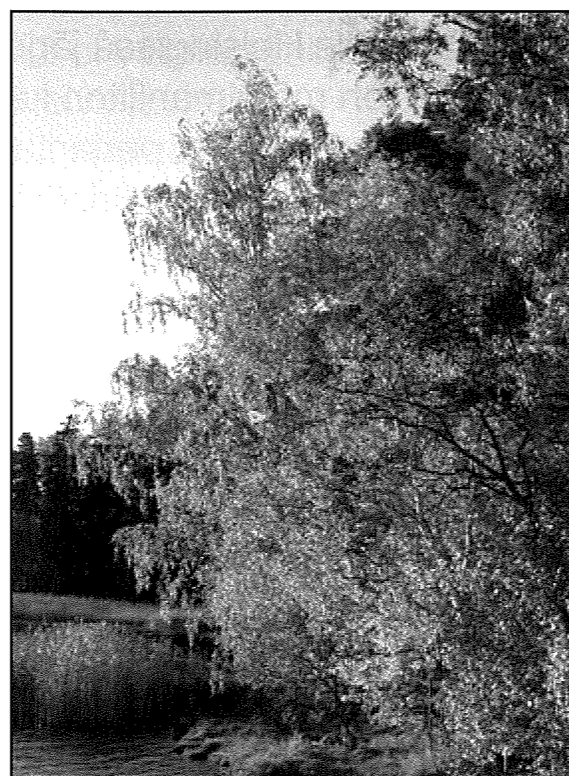
Syysmuistelma

Nimimerkki Ojoisten torppari

Syksy on parhaimmillaan upeaa aikaa. Värit loistavat kirkkaina, puiden lehdet on ruska kirjonut. Syksyn värit innoittavat myös taiteilijoita: näyttelyissä näkyy paljon syyskuun värien väkevyyttä ja ruskan kuvailemaa maalausta. Luojan luomakunta viehättää ja antaa silmänruokaa.

Pian puiden lehdet kellastuvat ja putoavat maahan. Lehdet muuttuvat maassa mullaksi. Muuttolinnut lähtevät jo etelää kohti. Puistossa näkyy vielä variksia, lokkeja ja harakoita sekä pikkulintuja. Metsässä liikkuu hirviä, peuroja, kettuja, pieniä jäniksiä sekä isoja rusakoita. Kohta alkaa hirven ja peuran metsästys. Oravat vielä kesäpukeissaan hyppelevät keräten ravintoa varastoon, talvella niiden turkki muuttuu harmaaksi. Kaikki on Luojan taitavien käsien töitä.

Lenkillä ollessani istahdin kuntopolun varteen penkille lepäämään. Yhtäkkiä metsästä ilmestyi valkohäntäpeurauros. Se kulki ohitseni, pysähtyi hetkeksi ja katseli minua suurilla, kauniilla, pitkäripsisillä silmillään. Voi kun se oli kaunis ja ko-

mea urospeura. En halunnut sen pakenevan, joten pysyin hiljaa. Peura käveli upeana ohitseni metsään päin. Olipa mahtava elämys!!!!!!

Majavien kosto

Silloin muistin majavien koston. Eräänä syksynä olimme keskellä metsää metsäseuran mökissä mäyräkoirien kanssa. Mökin reunalla komeili iso lampi. Koirat Pontus ja Muru juoksentelivat nuuskien jälkiä ja etsien rusakon ja ketun hajua. Ne

olivat kokeneita jäljittäjiä ja vikisivät aina äänekkäästi ilmoittaen meille jostain hajusta. Huomasimme, että lammessa uiskenteli majavia rakentaen patoja, aivan kuin kirvesmies rakentaisi taloa. Mäyräkoira Pontus, taitava uimari, hyppäsi veteen. Äkkiä majava tuli koiran lähelle. Se kääntyi, löi isolla hännällään vettä Pontuksen päälle ja ajoi sen pois omalta reviiriltään. Pontus pelästyi, ui rantaan ja alkoi sieltä haukkua majavaa. Muru yhtyi vihaisella murinalla. Majavat tulivat rantaan ja löivät hännillään vettä koirien päälle. Koirat kastuivat litimäriksi ja saivat läksytyksen reviirirauhan häiritsemisestä. Pontus ja Muru karkasivat sisälle mökkiin ja ravistivat turkeista vedet pois. Sitten ne tulivat ulos terassille, josta ne seurasivat majavien padon rakentamistouhuja. Niitä harmitti majavien kosto, ja ne varoivat suututtamasta niitä uudelleen.

Lenkkeily antaa hyvän olon ja hyvän mielen. Samalla näkee eläinten liikkumista ja touhuamista. Sitä oppii antamaan arvon myös eläinten reviirirauhalle.

Syksy alkaa pimetä ja kohta alkaa kaamosaika. On synkkää ja pimeää. Luojan luomat kevät, kesä, syksy ja talvi ovat rikkaus, mieli rauhoittuu kun näkee eri vuodenaikojen kauneutta. ■

Syksyn lehdet

Ne peittävät kadut ja metsäiset maat, ne syksyn tuulessa lentää.

Niitä puistossa kulkija päällesi saat, ne askelten edelle entää.

Ne tuulessa leijaa ja leikkiä lyö, vielä hetkisen matkaansa jatkaa.

Leikki lehtien sitten päättynyt on, lumi valkoinen päälleen kun sataa.

Hilkka Nieminen ■

Puolukkametsässä

Hilkka Nieminen

Oli aikainen syyskesän lauantai-aamu. **Hilkka** heräsi keittiön perällä olevassa sängyssään siihen, että isä teki lähtöä. Illalla olivat aikuiset puhuneet keskenään, että isä oli saanut naapuripitäjästä hyvän muurausrakan.

Hilkka katsoi ikkunasta kun Mustikoira saatteli isäntäänsä pihaportille asti. Tien toisella puolella, mummolan pihassa odotti **Antti**-setä airot olalla. Antti-setä lähtisi isälle soutumieheksi, että isä voisi polkupyöränsä kanssa mennä suoraan mummolan rannasta järven toiselle puolelle. Siitä oikaisi matkaa toisessa pitäjässä olevaan työpaikkaan ainakin 10 km.

Äidin keittämän aamukahvin ihana tuoksu sai toisetkin siskot heräilemään. Pian istuivat vanhimmat lapset äidin kanssa kahvilla keittiössä. Äiti puheli, että näin kauniina päivänä lähdettäisiin puolukkametsään. Saavillinen marjoja pitäisi saada talven varalle. Jos puolukkaa tulisi enemmän, voisivat tytöt myydä omat marjansa vaikka tohtorinnalle. Sillä rahalla ostettaisiin jotain iloisen pu-

naista tyykiä, josta **Amalia**-täti ompelisi tytöille kauniit mekot koulun joulujuhlaan. Täti oli oikein ammattiompeija. Viime vuonna koulussa oli pehtorin hienosti puettu **Mailakin** ollut ihan kateellinen Hilkan kauniista mekosta. Tytöt riemastuivat äidin lupauksesta niin, että olivat valmiit heti lähtemään metsään.

Äiti herätteli pienimmät. Kun koko perhe oli syönyt aamupuuron ja pikku-**Sirkkakin** nostettu yhä nukkuvana varovasti vaunuihinsa lähdettiin kulkemaan tietä pitkin vain kilometrin päässä olevaan puolukkametsään. Äiti oli tehnyt eväät matkaan. Puolukkametsästä tultaisiin vasta illalla pois. Sitten lämmitettäisiin marjastajien iloksi lauantaisauna. Musti olisi tahtonut lähteä metsään myös, mutta se komennettiin jäämään talon vahdiksi. Varmuuden vuoksi äiti satoi sen pitkään juoksunaruun pihalle.

Metsässä mättäät olivat punaisen-aan marjoja, ei ollut kukaan muu ehtinyt niitä vielä poimimaan. Äiti pisti vauvan korivaunujen päälle valkoisen harsokankaan suojaksi kärpäsiltä ja muilta ötököiltä. Niin

kauniita vaunuja ei ollut koko kylässä, eikä tainnut olla naapurikylässäkään. Isä oli jonkin kartanon huuto-kaupasta ne tuonut työmatkoillaan. Niissä oli kaunis koripunonta, jota pyöreät puiset nappulat koristivat. Etupyörät olivat eri kokoa kuin takapyörät. Kevyet ne oli työntääkin.

Marjastajat poimivat koko aamupäivän ahkerasti. Sitten vauva alkoi parkua vaunuissaan ja äidin oli pakko lopettaa poimiminen. Hän vaihtoi pikkuiselle kuivaa ja antoi sille rintaa puun kannolla, varjossa istuen. Kun vauva taas nukahti, äiti kutsui tytöt eväskorin ääreen. Syötiin eväitä ja juotiin mehua päälle. Aurinko paistoi kuumasti, vaikka oli jo syyskesä. Sitten taas alkoi sama innokas poiminta. Vaunut oli nyt työnnettävä syvemmälle metsään, kun siirryttiin toiseen paikkaan.

Kun puiden varjot alkoivat iltaa kohti pidentyä, niin mukaan otettu iso kori oli jo melkein täynnä punaisia, meheviä puolukoita. Marjoja oli tullut yli odotusten. Kun vauva taas alkoi huutaa vaunuissaan, äiti sanoi että nyt lopetetaan tältä päivältä. Koko perhe kulki tietä pitkin väsyneenä kotipihaan. Musti tervehti heitä iloisesti haukkuen. Kyllä sauna maistui, ja ruoka sekä uni lapsille. Tästä jäi mukava kesämuisto talvella muisteltavaksi marja- ja puolukkapiirakkaa syödessä. ■

Syksyn tuulet

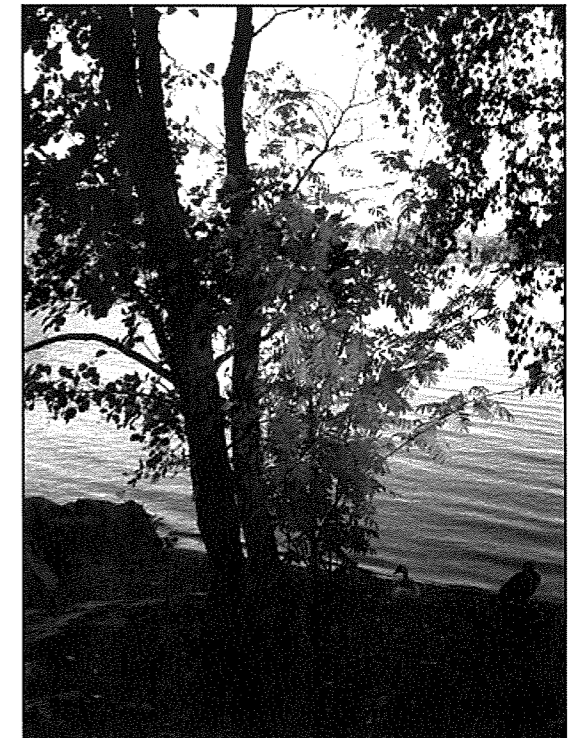
Tummui yöt - jo kesä mailta poistuu. Menneet hellepäivät lämpimät jo on!

Jospa vielä aurinko voisi loistaa. Olisi lämmintä - ja olo huoleton!

Syksyn myrskytuulet mailla ulvoo. Kesän kauaksi ne karkottaa!

Luonto lepoon käy - ja turhaan enää, kukat maasta valoon kurkottaa!

Hilkka Nieminen ■

Kännyköiden lisäominaisuudet

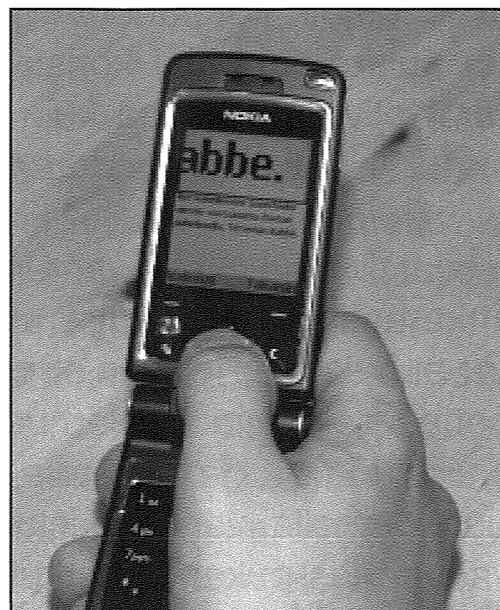
Tuija Lehtonen

Monilla näkövammaisilla on käytössään symbian-käyttöjärjestelmällä varustettu kännykkä, johon voi asentaa erillisen puhesynteesiohjelman. Suomenkielisiä, kännyköihin asennettavia puhesynteesiohjelmaa on myynnissä kahta mallia: Mobile Speak ja Talks. Ohjelmien kanssa yhteensopiviin kännykkämalleihin käy yleensä myös induktiosilmukka.

Tekniikka menee eteenpäin, mikä on hyvä. Nurja puoli asiassa on se, että eilispäivän uutuuudet ovat jo tänään vanhentuneita. Kuurosokeidenkin käyttämiä Nokian induktiosilmukkamalleja LPS1 ja LPS3 ei enää valmisteta. Uusin malli on LPS4.

“LPS4-mallisen induktiosilmukan etu on siinä, että se ottaa virran puhelimen akusta. Kahdessa aikaisemmassa mallissa virta tuli paristoista”, **Peeta Piiparinen** Nokialta kertoo.

Koska niin puhesynteesiohjelma kuin uusi induktiosilmukkamalli kuluttavat kännykän akkua kannattaa kännykkämalliksi valita sellainen puhelin, jossa pitkä toiminta-aika.

Teksti suuremmaksi

Mobile Speak puhesynteesiohjelmaan voi asentaa lisäohjelmaksi näytön tekstin suurennusohjelman nimeltään Mobile Magnifier. Suurennusohjelman voi ostaa myös erillisenä ohjelmana. Ilman suurennusohjelmaa kännykän näytön tekstiä voi suurentaa vain aivan muutamassa kalleimmassa mallissa kuten Nokian Communicatorissa.

Erilliset näppäimet

Jos kännykän pienet näppäimet tuottavat vaikeuksia on kännykkään mahdollista yhdistää erillinen, kannettava näppäimistö. Langattoman, bluetooth yhteydellä toimivan näppäimistön saa lisälaitteeksi Nokian 60-sarjan puhelimiin. Näppäimistö

on taitettavaa mallia ja se saa virtaa paristoista. Erillinen näppäimistö toimii myös yhdessä puhesynteesiohjelmien kanssa.

Mistä kotoisin?

Mobile Speakin on kehittänyt espanjalainen CodeFactory –niminen yritys, joka on erikoistunut sokeille ja näkövammaisille tarkoitettuihin ohjelmistosovelluksiin. Mobile Speak ohjelman on suomentanut **Veli Laasala**. Mobile Speakiä ja sen lisäohjelmia myyvät Näköpiste Polarprint ja Burmanin Tietokone ja Koulutus.

Series 60 -näyttöisiin matkapuhelimiin ladattavaa puheohjelmaa Talksia myyvät Aviriksen lisäksi Teling myymälät. Talks on alkujaan saksalainen ohjelma, jonka on suomentanut NKL:n tiedonhallintapalvelu.

Talks ja Mobile Speak ovat käyttöominaisuuksiltaan ja hinnaltaan melko samanlaiset. Suurin ero on puhesynteesiohjelman äänessä. Talks käyttää eloquence ja Mobile Speak infovox –nimistä syntetisoitua ääntä.

Induktiosilmukoiden kanssa yhteensopivat puhelinmallit osoitteessa: www.nokia.fi/puhelimet/lisalaitteet/aanituotteet/induktiosilmukat/ Lisätietoa langattomasta näppäimistöstä: www.nokia.fi/puhelimet/lisalaitteet/viestituotteet/ ■

Syksyn yössä

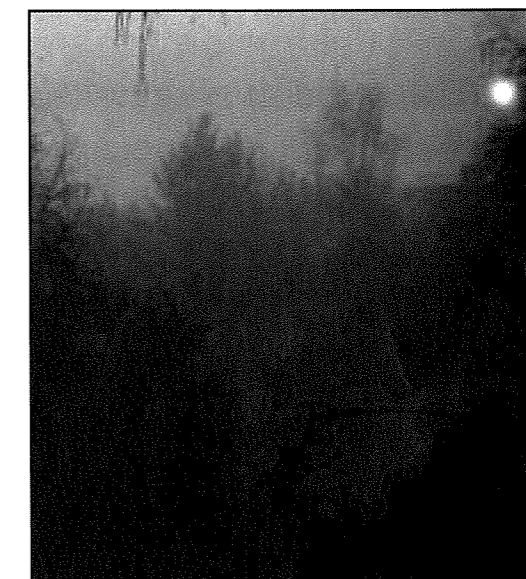
Kuljen hiljaa pimeässä syksyn yössä. Näen tähdenlennon taivaan tähtivyössä.

Toivoa en edes ehtinyt, kun jo tähti avaruuteen oli hävinnyt.

Taivaan kirkkavia kynttilöitä, tuhansia taivaan tähtivöitä, katson - rinnassani tunnen ikävää.

Kauas kaipaan avaruuden alla.
“Olisinpa tähti taivahalla”
kuiskaen syksyn yöhön pimeään.

Hilkka Nieminen ■

Kalenterit kehittyivät maanviljelyksen tarpeisiin

Tuija Lehtonen

Ensimmäiset kalenterit syntyivät, kun ihminen keksi maanviljelyksen. Kalentereita tarvittiin, jotta verot osattiin kerätä ja vilja kylvää oikeaan aikaan. Kaikki kalenterit perustuvat joko auringon tai kuun kiertokulkuun.

Ongelma erilaisissa kalenterissa on aina ollut se, että kuun vaiheet eivät osu yhteen vuorokausien kanssa, eikä vuoden todellinen pituus ole tasamäärä vuorokausia.

Meidän käyttämämme kalenteri on peräisin Antiikin Rooman valtakunnasta. **Julius Caesar** uudisti kalenterin vuonna 46 eKr. Hänen määräyksensä kuukausien määräksi vakiintui 12, vuoden pituudeksi tuli 365 vuorokautta ja joka neljäs vuosi oli karkausvuosi. Julius Caesar myös siirsi vuoden alun tammikuun alkuun. Aikaisemmin vuoden ensimmäinen kuukausi oli ollut maaliskuu. Kalenteri nimettiin perustajansa mukaan juliaaniseksi kalenteriksi.

1500-luvulla juliaanista kalenteria jouduttiin korjaamaan ja uuden kalenterin nimeksi tuli gregoriaaninen

kalenteri. Sitä noudatetaan edelleen suurimmassa osassa maapalloa. Silti sekin on varsin epäkäytännöllinen. Viikonpäivät eivät pysy samoina vuodesta toiseen. Esimerkiksi 14. lokakuuta on tänä vuonna perjantai, ensi vuonna lauantai. Kuukaudet ovat eripituisia, mistä on haittaa ainakin tilastollisia laskelmia tehtäessä.

Jotkut ovatkin pohtineet kalenterin uudistamismahdollisuuksia. Yksi ehdotus on ottaa käyttöön 13 kuukautta, joissa jokaisessa olisi tasan neljä viikkoa. Silti päivät eivät jakaantuisi tasaisesti. Käytännössä mitään vakavia aikeita kalenterin uudistamiseksi ei ole tehty.

Mistä kuukausien nimet

Suomessa kuukausien nimet liittyvät vuodenajan luonnonilmiöihin ja maataloustöihin. Lähes kaikissa muissa eurooppalaisissa kielissä kuukausien nimet perustuvat Antiikin Rooman latinankielisiin kuukausien nimiin. Niinpä Suomessa syyskuu on saanut nimensä siitä, että se on syksyn ensimmäinen kuukausi.

Kuukauden latinankielinen nimi september tulee seitsemää merkitsevästä sanasta septem, sillä aiemmin vuosi alkoi maaliskuusta ja syyskuu oli kalenterivuoden seitsemäs kuukausi.

Lokakuussa kuraa eli lokaa on joka paikassa. Marraskuussa maa on tyypillisesti marras eli kuollut. Joulukuuta sanottiin Suomessa 1600-luvulle asti talvikuuksi. Muissa Euroopan maissa näiden kuukausien nimet pohjautuvat latinan kielen lukusanoihin octo, novem ja decem eli kahdeksan, yhdeksän ja kymmenen.

Tammikuu jakaa talven. Hämäläismurteissa sana tammi on tarkoittanut napaa ja akselia. Tammikuuta on kutsuttu myös sydänkuuksi. Latinankielinen nimi ianuarius merkitsee **Janus**-jumalalle pyhitettyä kuukautta.

Helmikuun nimi lienee peräisin puunköyden jäähelmistä, kun suojasään jälkeen pakkasen taas äkkiä kiristyy. Antiikin roomalaisille februius tarkoitti februa-juhlaa, jolloin valmistauduttiin uuden vuoden tuloon. Vanhassa roomalaisessa kalenterissa helmikuu oli vuoden viimeinen kuukausi.

Maaliskuussa maa alkaa paljastua ja kevät alkaa tehdä tuloaan. Maaliskuun latinankielinen nimi martius juontuu siitä, että se oli omistettu

sodanjumala **Marsille**.

Huhtikuu on saanut nimensä metsätoimesta, kun keväällä kaadettiin havupuukaski eli huhta. Latinan aprilis tulee verbistä aperio eli avata: Eteläisessä Euroopassa puitten silmut avautuvat tässä kuussa.

Toukokuussa tehdään toukotyöt eli viljan kylvö ja sen valmistelut, kyntö ja äestys. Antiikin Roomassa maius oli **Maialle**, maan kasvillisuuden jumalattarelle omistettu kuukausi.

Kesäkuun nimi ei tule nykyisestä kesä-sanasta, vaan sanasta kesanto: kesantopelto piti kyntää ensimmäisen kerran kesäkuussa. Iunius puolestaan tarkoitti **Junon**, ylijumala **Jupiterin** puolison, avioliiton, äitiyden ja naisten suojelijan mukaan nimettyä kuukautta.

Heinäkuussa meillä tehdään heinää. Heinäkuun latinankielinen nimi iulius tulee kalenterin uudistaneelta Julius Caesarilta, joka oli syntynyt heinäkuussa.

Elokuu on saanut nimensä elonkorjuusta eli viljan keräämisestä pelloilta. Latinan augustus taas tulee Rooman ensimmäisestä keisarista **Augustuksesta**.

Lähde: Viikuna, Kustaa: Vuotuinen ajantieto ja fi.wikipegia.org ■